

Novo rumunjsko odstupanje u Erdelju. Zestoke pješačke borbe na primorskom frontu.

RATNI IZVJEŠTAJI.

Izveštaj austro-ugarskog generalnog stožera.

Kb. Beč, 12. oktobra.

Istočno bojište:

Na vulkanskome klancu propadoše rumunjski naleti.

U oblasti Brašova natjeran je protivnik da odstupi u pravcu granličnih klanaca; zadnjih dana privedeno je ovdje od zarobljenika 18 časnika i 639 ljudi, zaplijenjen je jedan teški top, 5 mašinskih pušaka i mnogo ratnog materijala.

I u görgenyskim planinama i s obje strane gornjega Moriša (Marosa) slomljen je rumunjski otpor. Naše čete gone protivnika.

Istočno od Zlotvine u istočnoj Galiciji odbijen je jedan ruski nalet.

Talijansko bojište:

I juče, trećega dana kako traju zestoke pješačke borbe na južnom krilu primorskog bojišta, naše su se čete održale prema bujnim protivničkim napadima. Odbijeni su svi talijanski napadi sjeverno od Vipave i južno od te rijeke do Lokvice. Istočno i južno od Opatje sela protivnik je zadržao prostora. Pala mu je šaka Nova Vas. Dalje na jug prema morskoj obali on je u više maha prodro u pojedine komade fronta, ali je stalno opet izbacivan. U borbi su se opet odlikovale čete iz alpskih krajeva. Broj zarobljenih Talijana popeo se na 2.700. Na pojedinih mjestima korušskog i tirolskog fronta, slabija neprijateljska odjeljenja vršila su bezuspješne pokušaje napada. Na Pasubiu, gdje je naš položaj juče sa Cosmagona povučen na greben Boite, dan i noć prošli su mirnije.

Jugoistočno bojište:

Kod naših četa nije bilo značajnijih događaja.

Zamjenik glavnog generalnog stožera pl. Höfer, podmaršal.

Izveštaj turskog glavnog stana.

Kb. Carigrad, 11. oktobra.

Kavkasko bojište:

Na desnom krilu predstražarski sukobi i laka topnička vatra. Na lijevom krilu odbili smo pokušaje prepada i napada neprijateljskih. Sa ostalih frontova nema značajnijih događaja.

Crvena knjiga o Rumunjskoj.

Austro-ugarska vlada prikupila je i izdala u takozvanoj crvenoj knjizi oko 100 najvažnijih dokumenata, diplomatskih izvještaja i drugo, o događajima u Rumunjskoj od početka svjetskoga rata, pa do stupanja Rumunjske u rat. Iz ove zbirke prije svega može se utvrditi dvoje: Prvo, da se držanje Rumunjske još od početka svjetskoga rata u sve većoj i većoj mjeri kosilo sa saveznom ugovorom, što ga je ta država imala sa Austro-Ugarskom, a drugo, da je grof Czernin austro-ugarski poslanik u Bukareštu, kojemu su po stupanju Rumunjske u rat sa izvjesne strane upućene najžešće optužbe i sumnje, potpuno opravdan i ispravan u svakom pogledu. Iz dokumenata se vidi da je ovaj diplomata iz dana u dan najtačnije obavještavao svoga ministra i da je takoreći do na dan tačno predškazao rumunjsku objavu rata monarhiji. Time se obara pretpostavka, da je rumunjskoj dvovalnosti pošlo za rukom da Austro-Ugarsku iznenadi svojom objavom rata. Ova crvena knjiga, isto kao i crvena knjiga izdana u svoje vrijeme o Italiji, predstavlja najinteresantniju političku lekturu. Grof Czernin ilustrirao je sa dva jedinstve-

na portreta, kako ih najbolji slikar ne bi mogao bolje i zgodnije skicirati. Ta su dva portreta prikazala karaktere dvojice ljudi: rumunjskog kralja Ferdinanda i ministra predsjednika Jona Bratianu. Čovjek u ovome slučaju pristo oklijeva da upotrijebi riječ karakter, jer kod ove dvojice nalazite toliku mješavinu niskosti, podlosti, gramzivosti i kukavičluka, sve osobine koje predstavljaju čistu suprotnost pojma o karakteru. Naročito moralna slika kraljeva pokazuje obilježja tolike moralne niskosti i propalosti, da čovjeku mogu uliti samo gadjenja i prezira. Ova je slika sve drugo, samo ne slika jednoga kralja, kakav treba da bude, a zbilja se ne može reći da je grof Czernin namjerno od kraljeve slike načinio takvu karikaturu, jer su događaji pokazali da ta slika zbilja odgovara stvarnosti. Što se Bratianu tiče, to nikoga ne može začuditi što barun Burian smatra da je izlišno, da od toga čovjeka u opšte očekuje kakve god bilo predrasude moralne prirode. Ministar predsjednik — naročito u Rumunjskoj, kojom se ne upravlja demokratski nego u stvari demagoški — može se uvijek izgovarati na moć narodnog mišljenja i stotinu drugih razloga, koji bi ga primoravali, da svoju politiku opredijeli makar i mimo postojećih ugovora. Osim toga, on zna da mu je svakoga dana data mogućnost, da dađe ostavku i da ustupi svoje mjesto drugome, koji bi poveo i drugu politiku. Prema tome, mnogobrojne laži Bratianove ne teže Bog zna koliko, ali za to se do sada od kraljevskih riječi mnogo više očekivalo. U najmanju ruku toliko, da su takve riječi ravne riječima čovjeka, koji zadatu riječ identifikuje sa cijelom svojom ličnošću, koji pri zahtoj riječi ostaje, koji bi prije pao, nego li što bi je prekršio. Kralj Ferdinand rumunjski od svijih ljudi, koji su do sada sjedili na evropskim prijestoljima, ne samo da najmanje liči na kralja, već se može reći da ne liči ni na čovjeka. Kralj Ferdinand izjavio je decembra mjeseca 1914. godine grofu Czerninu, da je on nesposoban za izdaju, a ako bi je počinio, on bi sam sebi izgledao kao potpuno propao čovjek, čast prije svega i preko svega, rekao je on, takvo nevjertvo ne bi pantila istorija, i t. d. 1. d. 1. d. Maja mjeseca 1915. godine priznao je, da je talijanska objava rata izdajstvo i rekao je da će sve učiniti, što je u njegovoj vlasti, da ostane neutralan, ali da vladari ne mogu uvijek postupati onako, kako bi oni htjeli. U septembru iste godine, doveden u škripcu od austro-ugarskog poslanika, on naredjuje, da se povuku trupe koncentrisane na austro-ugarskoj granici, a ova naredba — ma da ju je izdao jedan kralj — nikada nije izvršena. Još krajem jula ove godine, on uvjerava austro-ugarskog poslanika, da je on apsolutno istoga mišljenja kao njegov pokojni stric, kralj Karol, ali da doduše nema onoga autoriteta, što ga je imao njegov prethodnik. Mnijenje kralja Karola, o kojemu je ovjete riječ, otkriva se u riječima, koje je, tada već teško bolesni stari kralj jednom prikom izgovorio. Rekao je naime: Ako bi Italija napala Austro-Ugarsku to bi bila svinjarija (sic), za koju jedan član doma Hohenzollerna ne bi bio sposoban. A na kraju krajeva konvencija sa krunskim savjetom! Kralj se izgovara na Bratianu, a Bratianu, koji je još neposredno prije krunskog savjeta bio dao časnu riječ, da će ostati neutralan, izgovara se na kralja!

Mora se reći da ni Italiji, ni njegov ministar predsjednik kanda nijesu imali da izvojuju veliku borbu sa svojom savješću. Jedino od čega su zazirali, bila je bojazan, da će oni pri po-

djeli monarhije, sa kojom su oni računali kao sa svršenom stvari, ostali praznih šaka, a pored toga još i mnogo opravdanija bojazan, da oni neće moći na kraju krajeva strpati svoju pljačku u džep bez velikih žrtava u krvi. Da nije tako, oni kao uslov za svoje stupanje u rat ne bi tražili da im se garantuje zaštita njihovog zaleđa protiv Bugarske i uslov, da ne moraju objaviti rat i Njemačkoj. Ovi se uslovi nijesu ispunili, a ma da Rumunjska iz kukavičluka nije objavila rat Njemačkoj, njemačke batine za to ipak nijesu izostale. Požnjela je zasluženu nagradu političke straha, slabosti, lažljivosti i izdajstva, kojom su mislili da ostvare narodne ideale. Blijeda pojava kralja Ferdinanda, koji traži sve nove izgovore za opravdanje svoje sopstvene slabosti, moglo bi izazvati čak i sažaljenja, kad ne bi izazivala nehotice gadjenje. Zbilja, Austro-Ugarska se ne može Bog zna kako ponositi ovim novim neprijateljem, ali se još manje njime može ponositi četvorni sporazum, koji ga mora nazivati svojim saveznikom. Crvena knjiga diže poklopac sa jedne pomijare. Pravila čistoće zahtijevaju da se ona zatrpaju, a hrabre savezničke čete valjano ispunjuju taj zahtjev.

Njemački Reichstag.

Velika debata o spoljnoj politici.

Produženje zakonodavnog perioda. — Krivični postupak protiv Liebknechta. — Bassermannov izvještaj. — Govori vođe i predstavnika stranaka: Spahn, Scheidemann, Bassermann, Naumann, grofa Westarpa, Davida i dr.

Kb. Berlin, 12. oktobra.

Reichstag je predao odboru prijedlog o obustavljanju krivičnog postupka protiv socijalističkog poslanika Liebknechta za vrijeme sesije. Primljen je na svima čitanjima zakonski prijedlog o produženju zakonodavnog perioda Reichstagovog. Započeta je rasprava o spoljno-političkim pitanjima. Kao prvi govorio je Bassermann kao izvještilac glavnoga odbora.

Bassermann u svome govoru veli: Rasprava u odboru odnosno spoljne politike bila je povjerljive prirode. On samo može utvrditi, da je o svima pitanjima detaljno raspravljeno. Naročito je podrobno govoreno o ratnom položaju, za koji se može reći, da je u svakom pogledu zadovoljavajući i da uliva najbolje nade. Odbor se bavio politikom Bratianovom, koja je u svakom pogledu išla na prevaru kao i politika rumunjskoga kralja i svijih događaja koji su doveli do rata sa Rumunjskom. Govoreno je o položaju u neutralnim državama, naročito u Grčkoj, pri čemu je odati dostojno priznanje i simpatija muškom i odlučnom držanju kralja Konstantina. — Odbor se podrobno bavio pitanjem ratnih sredstava, pri čemu je naravno u prvom redu posvećen interes pitanju o podmornicama i ratu pod morem. Savjetovanja o tome pitanju sa svijih strana su se rukovodila patriotskim interesom ali do sporazuma nije moglo doći u odboru. Što se tiče debate o tome pitanju u otvorenoj sjednici Reichstaga, to je odbor riješio sa 24 protiv 4 glasa, da se Reichstagu preporuča, da se uzdrži od raspravljivanja toga pitanja u otvorenoj sjednici, pošto nije moguće to izvršiti, a da se ne nanese štete nacionalnim interesima. Odbor je bio ispunjen osjećajima divljenja i zahvalnosti prema vojsci i floti. Priznajući zadovoljene uspjehe, on i dalje s punim povjerenjem gleda u susret razviku stvari.

Spahn (centar) u ime cijeloga Reichstaga odobrava kancelaru, što se tiče priznanja radu njemačkih i savezničkih vojski. (Živo odobravanje). Veli: Moralna snaga naših četa i njihova vjera u pobjedu nepokolebljiva je. Protivnici će najzad uvidjeti besmislenost svojih neprekidnih napada. Mi ćemo pobjediti i do kraja izdržati ne samo prema spolja, već i u privrednoj borbi doma. U odboru je detaljno iznešeno da imamo još dovoljno rezervi u ljudskom materijalu i da je naša industrija u stanju, da u pogledu oružja i municije zadovolji najveću potrebu. Imamo dovoljno sirovina. (Odobrovanje). Uspjeh zadnjeg ratnog zajma pokazuje čvrstinu našeg privrednog života.

Scheidemann (socijal-demokrata) veli da su njemački narod i nje-

govni saveznici, od posljednjeg kancelarog govora na ovamo, opet dali na bojištima novih dokaza o svojoj nepokolebljivoj životnoj snazi. Na neprijateljskoj se strani raspoloženje održava pomoću izazivanja pretjeranih nada. Nadajmo se da će se i oni otrijezniti i da će i na protivničkoj strani pobjediti razum. Mi ćemo po najboljem znanju i umjenju pokušati da doprinesemo tome. Zaštita otadžbine minimum je ciljeva, koji se moraju postići. U produženju svoga govora Scheidemann veli: Ono, što je francusko treba francusko da ostane, što je belgijsko da ostane belgijsko, a što je njemačko da ostane njemačko (socijal-demokrate odobravaju). Govornik se obraća protivu neodgovornog rovenja raznih larmadžija protivu državnog kancelara. To je strah od neprekidnog raščaranja demokratije, ne tiče se u stvari ni najmanje rata, nego proti nove orijentacije, koja je stavljena u izgled. Mi želimo, da vlada organizuje svu odbranbenu snagu, ali u isto vrijeme da radi neprekidno na miru. (Živo odobravanje socijal-demokrata). Vodja narodnih liberala Bassermann ističe izvanredna djela vojske i flote. Mi idemo, rekao je, punim poznanjem u susret borbenom toku u trećoj godini rata sa čvrstom voljom da se rat pobjedonosno okonča. Mi odobravamo izjavu državnog kancelara, da je Engleska naš glavni neprijatelj i da se radi okončanja rata moraju preduzeti sva pogodna sredstva. Govornik zahtjeva, da se ukine politička cenzura, koja je postala nesnošljiva; želi u mnogim stvarima novo orijentisanje. Njemački će narod poslije rata s pravom tražiti da se otklone izvjesna dosadana ograničenja. Rezultat posljednjeg ratnog zajma daje dokaza o pravilnosti njemačke finansijske politike, a tako isto o slozi njemačkog naroda i riješenosti da izdrži do konačne pobjede (Živo odobravanje). Naprednjak Naumann čestita njemačkim i austro-ugarskim četama na pobjedi nad Rumunjima. Ko djela naše braće i austro-ugarskih četa posmatra sa izvjesnim kritikovanjem, taj predviđa, da je austro-ugarska oružna sila imala u početku rata da zadrži najveće i najsilnije nadiranje ruskih masa u južnoj Poljskoj, u vremenu, kada ruski kolos nije još slomljen. Mi se možemo radovati, što je odlučnom i punom poštovanju mudrošću cara Franje Josipa u sporazumu sa njemačkim carem vrhovno zapovjedništvo na istočnoj granici dobilo svoju jedinstvenost. Na taj smo način dobili življi čovječiji bedem protivu ogromnog prodora, koji se neprekidno sa istoka pokušava. Govornik naglašuje, da nije nikako znak slabosti, kad se govori o tome, da u cijelom narodu, kao i svima drugim narodima koji se bore, postoji težnja za povraćajem redovnih prilika (odobrovanje). Ali kad nam se ne daje mir, onda ostajemo i dalje hrabri za ljubav mira. U tvoj hrabrosti svi smo složni i pored svih nesuglasica. (Živo odobravanje).

Konzervativac prof Westarp izjavljuje, da ni jedna stranka ne želi produženje rata zbog rata, ali pitanje može biti samo o onom miru, — pa ma morali i sto godina ratovati — koji će osigurati budućnost. Govornik se obraća protivu Scheidemannu, koji hoće da Francuska i Belgija ni stope zemlje ne izgube. Ono, što smo mi krvlju osvojili, zadržaćemo u svojoj ruci dokle je potrebno, da bi se osigurala budućnost Njemačke. Odnosno ratu s podmornicama, mi smo razvikom događaja u svijem zemljama samo pojačani u uvjerenju, da je neograničenost rata s podmornicama neophodno potrebna, da bi protivu Engleske što prije izvojevali pobjedonosni mir. Što se pod novim orijentisanjem razumije, to je demokratisanje, te će odnosno toga konzervativci i poslije rata zastupati gledište, da su osnove monarhije, autoriteta i disciplina, sjajno oprobane (odobrovanje na desnici). — Halem (njemačka frakcija), izjavljuje, da će za unutarnje reforme biti vrijeme tek poslije završenog pobjedonosnog rata. — Haase, (predstavnik socijal-demokratske radničke zajednice, socijalističkih — desidenata), govori protivu bezobzirnog rata s podmornicama, apeluje na državnike, da obustave to mrcvarenje. — David (socijal-demokrata) ističe jednodušnost u težnji za mirom. Odnosno rata s podmornicama traži da se pošuju opravdani interesi neutralnih. Kad neprijatelji dodju do uvjerenja, da se Njemačka ne može uništiti, tada će se mir ostvariti (odobrav. na levcu). — Poslije ovog govornika je debata zaključena. — Bassermann pod-

nosi izvještaj o prijedlogu odbora, da se glavni odbor i u vremenu kad Reichstag nije na okupu saziva radi savjetovanja o stvarima spoljne politike i rata. — Poslije ovoga je sjednica zaključena, a iduća je za sutra zakazana.

Rat na moru i pod morem.

Podmornice na američkoj obali.

Kretanje brodova u zagroženoj oblasti.

Kb. London, 12. oktobra.

„Times“ doznaje iz New-Yorka da se u zagroženoj zoni na američkoj obali nalaze oko 20 parobroda. U veliko su zabrinuti za sudbinu dvaju brodova, koja su danas trebala da stignu ovamo. U prkos opasnosti od triju njemačkih podmornica danas je iz New-Yorka krenuo talijanski putnički parobrod „Dante Alighieri“ sa 400 putnika. Brod je naoružan sa tri brzometna topa.

Zvanična njemačka izjava.

Kb. Berlin, 11. oktobra.

Nasuprot tvrdnji i nazorima neprijateljske štampe o njemačkim podmornicama u američkim vodama, doznaje Wolff-ov ured sa nadležne strane, da se trgovački rat u američkim vodama vodi po njemačkim odredbama. Po tim odredbama zaustavlja se i pregleda trgovački brod, posada u putnici se sklone u sigurnost, pa se tek tada pod izvjesnim pretpostavkama, na primjer, ako se na njemu nadje zabranjena roba i ako vojni položaj isključuje mogućnost dovođenja toga broda u kakvu luku, isti potopi. Nije dakle istina, da se trgovački brodovi potapaju bez prethodne opomene. Na vijest „Reuter“-ovu, kao da se američanske vlasti plaše komplikovanih pitanja o neutralnosti zbog operacija njemačkih podmornica u blizini američkog kopna, ima se primjetiti, da njemački ratni brodovi imaju pravo, da svuda na otvorenom moru krstare i vode rat, a da će se pri tome najsvajevnije poštovati granična prava neutralnih država. A da se na američkoj obali mogu krišom udesiti stanice za snabdjevanje njemačkih podmornica, u to neće vjerovati ni jedan uvidjavan Amerikanac.

Imaju li njemačke podmornice tajnu stanicu u Americi?

Kb. New-York, 12. oktobra.

Prema Reuterovoj vijesti, u američkim krugovima istaknuto je pitanje, da li Njemačka na američkoj obali ima bazu za svoje podmornice. Ministarstvo pravde izjavilo je da o tome nema nikakve dokaze. Ministarstvo mornarice uputilo je bezličnim stanicama opomenu, da će biti zatvorene, ako se ne počine cenzuri. Bezlične stanice dobile su naredbu, da sve nepovoljne izvještaje zadrže. Admiral Cleaves, zapovjednik torpedске flote izjavio je, da se njegov časnici u tome slažu, da je u nedjelju samo jedna podmornica, vjerovatno „U 53“, bila na poslu. Posada parobroda „Kingston“ nalazi se vjerovatno na jednom brodu, koji plovi prema zapadu, a kome je svakako zabranjeno, da pošalje bezlične vijesti o spašnju. Sve se više množe vijesti, da negdje na obali postoji baza za podmornice. Juče se rasprostrla vijest, da se u Georgesbanku, južno rta Codo, nalazi baza za podmornice. Torpednjač „Samson“ naredjeno je da otplovi u zaliv Buzzard, jer se čulo da se tamo nalazi jedna podmornica.

Izjava norveške vlade.

Kb. Christianija, 12. oktobra.

Ministar spoljnih poslova uputio je štampi saopštenje, prema kojem je norveška vlada već stupila u pregovore sa njemačkom vladom povodom slučajeva, u kojima su u posljednje vrijeme potopljeni norveški brodovi, a nije jasno, da li su poštovane sve postojeće međunarodne odredbe za spasavanje posade. Jednovremeno je njemačkoj vladi skrenuta pažnja na raspoloženje norveškog naroda, izazvano već i raznim vijestima, da su posade u malenim brodovima ostavljene same sebi u ledenom moru. Norveška vlada je stekla uvjerenje, da njemačke pomorske borbene snage postupaju sa norveškim brodovima sasvim onako, kao i sa drugim neutralnim brodovima, koji nose ratnu kontrabandu, i da njemačke podmornice, ploveći ledenim morem, ne uzimaju svoj put kroz norveške vode niti se dotiču norveške morske oblasti. Norveške vlasti nisu do sada ništa saznale, što bi ovom uvjerenju protivno bilo.

Ukupni norveški gubici od podmornica.

Kb. Christianija, 12. oktobra.

Ukupni gubici Norveške u brodovima do danas iznose 171 brod sa ukupno 235.000 tona.

Opet jedan norveški brod.

Kb. Christianija, 12. oktobra.

Norveški parobrod „Birk“ torpedovan je u Sredozemnom moru na putu za Marseille.

